

FORBRUKSFORSKNINGSINSTITUTTET SIFO

SIFOs Referansebudsjett for forbruksutgifter 2022

Marthe Hårvik Austgulen, Andreea Ioana Alecu og Markus Lynum

OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY
STORBYUNIVERSITETET

© Forbruksforskningsinstituttet SIFO
OsloMet – storbyuniversitetet
SIFO-Rapport 4 – 2022

Forbruksforskningsinstituttet SIFO
OsloMet – storbyuniversitetet
Stensberggt. 26 – 7. etg.
Postboks 4 St. Olavs plass
0130 Oslo
www.oslomet.no/om/sifo

Forsidebilde: Fotolia_92300654_Subscription_Monthly_XXL

Forbruksforskningsinstituttet SIFO utgir:

- Rapporter – som er kvalitetssikret og godkjennes av SIFO ved direktør/forskningsledere
- Notater – som godkjennes av prosjektleder.

Det må ikke kopieres fra denne rapporten i strid med åndsverksloven. Rapporter lagt ut på Internett, er lagt ut kun for lesing på skjerm og utskrift til eget bruk. Enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring utover dette må avtales med SIFO. Utnyttelse i strid med lov eller avtale, medfører erstatningsansvar.

STORBYUNIVERSITETET
FORBRUKSFORSKNINGSINSTITUTTET SIFO

Tittel SIFOs Referansebudsjett for forbruksutgifter 2022	Antall sider 16	Dato 18.05.2022
Title Consumption Research Norway's reference budget for consumer expenditures 2022	ISBN 978-82-7063-542-9	
Forfatter(e) Marthe Hårvik Austgulen, Andreea Ioana Alecu, Markus Lynum	Prosjektnummer 202686	Faglig ansvarlig sign.
Oppdragsgiver Barne- og familiedepartementet (BFD)		
Sammendrag Denne rapporten presenterer referansebudsjettet for 2022. Rapporten er en oppsummering av de viktigste endringene fra fjorårets budsjett, og summerer opp grunnlaget disse endringene er basert på. I 2022-versjonen av referansebudsjettet har grunnlaget for forbruksområdet «Andre dagligvarer» blitt revidert, og nye priser er samlet inn. Nye priser er også hentet inn for budsjettpostene «Reisekostnader», «Bilkostnader», «Barnehage» og «SFO/AKS». Kalkulatoren til referansebudsjettet har i tillegg blitt oppdatert for å ta hensyn til endringer i nasjonale moderasjonsordninger for SFO/AKS. For de øvrige forbruksområdene i referansebudsjettet er prisene justert i henhold til endringer i konsumprisindeksen (KPI).		
Summary This report presents the Norwegian reference budget for 2022, a summary of the most important changes that have been made compared to the reference budget for 2021 and a summary of the basis on which these changes are made. The consumption area "Other everyday household items" has been revised and updated. Additionally, new prices have also been collected in 2022 for the budget items "Travel costs (commute)", "Car costs", "Kindergarten" and "Day care facilities for schoolchildren". For the other consumption areas in the reference budget, prices are adjusted in accordance with changes in the consumer price index (CPI).		
Stikkord Referansebudsjett, forbruksutgifter		
Keywords Reference budget, consumer expenditures		

Forord

Denne prosjektrapporten er en rapportering av arbeidet med utviklingen av referansebudsjettet for 2022. Prosjektet er finansiert av Barne- og familiedepartementet (BFD).

Det norske referansebudsjettet har en lang historie, og årets oppdatering bygger på omfattende arbeid utført av en rekke personer. Arbeidet med konstruksjon og oppdateringer av de ulike forbruksområdene i referansebudsjettet gjennomføres i hovedsak av forskere med fagkompetanse innenfor det aktuelle forbruksområdet, og flere ulike personer har derfor vært involvert både i oppbyggingen og de senere oppdateringene av de ulike forbruksområde som ligger til grunn for årets beregninger. Det er med andre ord mange flere enn forfatterne av denne rapporten som har medvirket til Referansebudsjettet for forbruksutgifter 2022 selv om de ikke har vært direkte involvert i arbeidet med årets versjon.

Forskningsleder Silje Elisabeth Skuland har kvalitetssikret rapporten.

Oslo, mai 2022

Forbruksforskningsinstituttet SIFO

OsloMet – storbyuniversitetet

Innhold

Forord	2
Innhold	3
Tabelliste	3
Innledning.....	4
1. Referansebudsjettet 2022	5
1.1 Individspesifikke utgifter (kr. per måned)	5
1.2 Husholdningsspesifikke utgifter (kr. per måned)	6
2. Oppdateringer av kostnader i Referansebudsjettet 2022	7
Forbehold	7
2.1 Oppdatering av grunnlaget	7
2.1.1. Forbruksområdet «Andre dagligvarer»	8
2.2 Oppdatering av priser	9
2.2.1. «Reisekostnader»	9
2.2.2. «Bilkostnader»	10
2.2.3. «Barnehagekostnader»	10
2.2.4. «Kostnader for Aktivitetsskolen AKS/SFO»	10
2.3 Justering av priser i henhold til konsumprisindeksen	12
3. Oppsummering og konklusjon	15
Litteratur	16

Tabelliste

Tabell 1: Oppsummering av endringer i budsjettposten «Andre dagligvarer»	9
Tabell 2: Kostnader og moderasjonsordninger for skolefritidsordningen i Oslo, Bergen, Stavanger og Trondheim 2022	11
Tabell 3: Oversikt over KPI hoved- og gruppenivå som benyttes i Referansebudsjettet 2022.	14

Innledning

Formålet med dette notatet er å presentere Referansebudsjettet 2022 og de viktigste endringene i dette budsjettet sammenlignet med Referansebudsjettet 2021.

Referansebudsjettet og den tilhørende kalkulatoren for forbruksutgifter oppdateres årlig. I tillegg til å justere fjorårets priser i henhold til endringer i konsumprisindeksen oppdateres også grunnlaget for de ulike varekurvene med jevne mellomrom. Videre benytter vi de årlige oppdateringene, så langt det går, til å revidere andre aspekter ved referansebudsjettet dersom det er nødvendig.

I 2022-versjonen av referansebudsjettet har grunnlaget for forbruksområdet «Andre dagligvarer» blitt revidert og oppdatert, og nye priser er samlet inn i april 2022. I tillegg er prisene oppdatert for forbruksområdene: «reisekostnader», «bilkostnader», «barnehagekostnader», «kostnader for Aktivitetsskolen AKS/SFO». Prisene for de øvrige forbruksområdene er KPI-justert til februar 2022-priser. Referansebudsjettkalkulatoren er oppdatert i tråd med disse justeringene og oppdateringene.

1. Referansebudsjettet 2022

1.1 Individspesifikke utgifter (kr. per måned)

MAT & DRIKKE											
Kjønn/alder	6-11 mnd.	1 år	2-5	6-9	J 10-13	G 10-13	J 14-17	G 14-17	K 18-30	K 31 - 60	K 61 - 74
pr. mnd.	1 010	1 270	1 740	2 210	2 660	2 770	3 070	3 510	3 310	3 120	2 870

MAT & DRIKKE						
Kjønn/alder	K 74 +	M 18 -30	M 31 - 60	M 61 - 74	M 74 +	GRAVIDE/ AMMENDE
r. mnd.	2 590	3 690	3 690	3 250	3 012	3 690

KLÆR OG SKO										
Kjønn/alder	<1 år	1 år	2-5	6-9	J 10-13	G 10-13	J 14-17	G 14-17	K >17	M >17
pr. mnd.	420	500	640	690	650	630	900	760	950	880

PERSONLIG PLEIE												
Alder	<1 år	1-2	3	4-5	6-9	J 10-13	G 10-13	J 14-17	G 14-17	K 18-50	M >17	K >50
pr. mnd.	570	500	300	200	230	420	330	570	450	890	700	850

LEK OG MEDIEBRUK							
Alder	<1 år	1-2	3-5	6-9	10-13	14-17	>17
pr. mnd.	150	400	670	780	1 270	1 410	1 550

REISEKOSTNADER (30-dagersbillett Ruter, Oslo pr. 02.02.2021)					
Alder	6-19	20-66	>66	STUDENT 20-29	
pr. mnd.	407	814	407	488	

SPEDBARNsutstyr			
	GRUNN- UTRUSTNING		SUPPLERING
Alder	Fra 6 måneder før fødsel		<1
pr. mnd.	3 369		433

Individspesifikke forbruksområder omfatter varer og tjenester som er knyttet til enkeltindividenes forbruk, og utgiftene varierer med husholdsmedlemmenes alder og kjønn.

1.2 Husholdningsspesifikke utgifter (kr. per måned)

ANDRE DAGLIGVARER							
Antall pers.	1	2	3	4	5	6	7
pr. mnd.	420	460	580	710	830	920	1 000

HUSHOLDNINGSARTIKLER							
Antall pers.	1	2	3	4	5	6	7
fra 3 år							
pr. mnd.	400	430	520	670	730	820	860

MØBLER							
Antall pers.	1	2	3	4	5	6	7
fra 3 år							
pr. mnd.	490	540	650	850	990	1 190	1 360

MEDIEBRUK OG FRITID							
Antall pers.	1	2	3	4	5	6	7
pr. mnd.	2 030	2 030	2 030	2 160	2 160	2 260	2 260

BILKOSTNADER (DRIFT, VEDLIKEHOLD)					
	Fossilbil			El-bil	
Antall pers.	1 - 4	5 - 7		1 - 4	5 - 6
pr. mnd.	2 750	4 010		1 975	2 550

BARNEHAGE (HELTIDSPASS OSLO KOMMUNE, MARS 2022. Satsene gjelder t.o.m. 31.07.2022)				
NB! Uten mattillegg (190 kr)				
Inntekt	>607 750			
1. barn	3 315			
2. barn	2 320			
Øvr. barn	1 657			

I det husholdspesifikke forbruket inngår varer og tjenester som kan benyttes av flere personer.

AKTIVITETSSKOLEN AKS (OSLO KOMMUNE, MARS 2022)				
Inntekt	≥ 425 617	≤ 425 616	≤ 239 409	
Heldagsplass	3 299	1 294	704	
Gratis kjernetid	2 230	832	452	
Deltidsplass	1 069	462	252	

Eksempler på dette er møbler, kjøkkenutstyr, internett og aviser. Derfor er disse kostnadene relativt sett høye for énpersonshushold, mens de øker med bare mindre beløp med økende antall personer i husholdet.

2. Oppdateringer av kostnader i Referansebudsjettet 2022

Referansebudsjettet oppdateres årlig, men det varierer på hvilken måte de ulike forbruksområdene oppdateres. Noen forbruksområder oppdateres med nye priser årlig, mens andre forbruksområder oppdateres ved å justere kostnadene i henhold til utviklingen i konsumprisindeksen (KPI). Det er et mål for arbeidet med referansebudsjettet at grunnlaget for forbruksområdene som ikke oppdateres årlig skal revideres og oppdateres ca. hvert femte år.

Referansebudsjettet er et langtidsbudsjett beregnet på hushold som allerede lever på et rimelig forbruksnivå. Vi minner også om at bolig og bokostnader (inkludert strøm) ikke er en del av referansebudsjettet.

Dette kapittelet gir en oversikt over hvordan de ulike forbruksområdene er oppdatert i 2022-versjonen av budsjettet. Her presenterer vi detaljer om oppdateringsprosessen og de endringene dette har gitt for de ulike forbruksområdene.

Forbehold

Vi jobber fortløpende med oppdateringer av ulike poster i referansebudsjettet. Dermed tar vi forbeholdt om at vurderingene som er gjort i denne rapporten med tanke på prismålinger og justeringer o.l. kan oppdateres uten at vi oppdaterer denne rapporten. Dermed kan innholdet i de ulike budsjettpostene (produkter, tjenester og mengder som er inkludert for ulike husholdninger) i referansebudsjettet avvike fra det som er presentert her. Større justeringer eller endringer i Referansebudsjettet vil bli kommunisert via våre nettsider og referansebudsjettets kalkulator kommer også til å bli oppdatert.

Selv om man kan være uenig i enkelte vurderinger som presenteres i rapporten er det viktig å huske på at det er summen av produkter og tjenester som utgjør referansebudsjettet. Tallene og beregningene som presenteres i denne rapporten må ikke tolkes som en normativ standard. Vi mener ikke at man skal eller bør bruke nøyaktig disse beløpene som er presentert i rapporten for å leve på et akseptabelt nivå, men sannsynliggjør at det er mulig å leve på et akseptabelt nivå for de totalsummene for de ulike budsjettpostene. Dermed er det viktig å understøtte at vi erkjenner at ulike mennesker har ulike behov og at disse ikke nødvendigvis gjenspeiles i beregningene for hver budsjettpost som er inkludert i beregningene for referansebudsjettet.

2.1 Oppdatering av grunnlaget

I 2022-versjonen av referansebudsjettet har grunnlaget for forbruksområdet «Andre dagligvarer» blitt revidert, og nye priser er samlet inn. Dette kapittelet presenterer hvordan vi har gått frem i oppdateringsprosessen, og de viktigste endringene oppdateringen av grunnlaget har resultert i. Oppsummeringen er basert på oppdateringsrapporten skrevet av (Lynum & Skuland, 2022).

Oppdateringene baser seg på ulike kilder. Konstruksjonen og oppdateringene av referansebudsjettet er basert på den såkalte «eksperttilnærmingen» (Austgulen & Borgeraas, 2018, 2020). Dette innebærer at ekspertkunnskap og ekspertvurderinger rangeres øverst i informasjonshierarkiet når det gjelder vurderingene av hva som skal inkluderes i og ekskluderes fra budsjettposten. Andre relevante og viktige informasjonskilder er kunnskap og refleksjoner fra fokusgrupper, informasjon om forbruksforventninger og faktisk forbruk fra spørreundersøkelser og tilgjengelig statistikk.

2.1.1. Forbruksområdet «Andre dagligvarer»

Forbruksområdet «Andre dagligvarer» er en del av de husholdningsspesifikke utgiftene i referansebudsjettet. De husholdningsspesifikke forbruksområdene omfatter varer og tjenester som er knyttet til husholdningers, og ikke til enkeltindividers, forbruk. Derfor varierer disse utgiftene med antall medlemmer i husstanden.

Detaljene om oppdateringen av denne budsjettposten er presentert i sin helhet i (Lynum & Skuland, 2022)

Kildene som utgjør kunnskapsgrunnlaget for oppdateringen av budsjettposten «Andre dagligvarer» er følgende: offentlige retningslinjer, råd og anbefalinger fra eksperter på de forskjellige områdene «Andre dagligvarer» omfatter, tilgjengelig statistikk, og vurderinger løftet frem i diskusjon mellom fokusgruppedeltakere (Lynum & Skuland, 2022). Offentlige retningslinjer, samt anbefalinger og råd fra eksperter har hatt størst betydning for vurderingene der det har vært tilgjengelig. På de produktene i «Andre dagligvarer» hvor offentlige retningslinjer og ekspertanbefalinger ikke foreligger har fokusgruppedeltakernes vurderinger spilt en større rolle. Statistikk om bruk har blitt trukket på i sannsynliggjøringen av forbruksnivåene vi har vurdert der det har vært tilgjengelig.

Basert på revisjonen av budsjettposten har vi justert vareutvalget, samt varetyper og mengder som er beregnet for en del av varene i budsjettposten. De viktigste endringene er oppsummert i Tabell 1. Her viser vi hvilke varer som har blitt lagt inn og tatt ut fra og med 2022. Tabellen viser videre hvilke varer vi har justert mengdeberegningene og brukstiden for, og alle varene vi viderefører uten endring. Alle varene er prismålt i april 2022, som innebærer en naturlig justering av varetypene som samsvarer med det som er tilgjengelig i dagens marked.

Tabell 1: Oppsummering av endringer i budsjettposten «Andre dagligvarer».

Lagt til	Tatt ut	Endret mengder/type/brukstid	Uendret
Mikrofiberklut	Skureklut	Oppvaskklut	Oppvaskpulver
Impregnering	Skinnimpregnering	Oppvaskbørste	Oppvaskmiddel
Bakepair	Bomull	Gummihansker	Rengjøringsmiddel
Lyspære (LED)	Myggmiddel	Grytesvamp	Ovnrens
Merkelapper	Flåttpinsett	Støvsugerposer	Vaskemiddel (bomull)
Jod tabletter		Avfallsposer	Vaskemiddel (ull)
	Sparepære	Hyssing	Plastfolie
	Merkebånd med penn	Sårvann	Aluminiumsfolie
		Nesedråper	Mellomlagspapir
		Øybadevann	Matpapir
		Smertestillende tabletter	Kaffefilter
		Medisinsk kull	Tørkerull
		Servietter	Plastposer
		Stearinlys	Plaster
			Kompress
			Gasbind
			Sårtape
			Sårsalve
			Øyebadeglass
			Termometer
			Pinsett
			Saks
			Lim
			Tape
			Blyant
			Kulepenn
			Skriveblokk
			Viskelær
			Binders
			Batterier
			Ekspansjonsplugg
			X-kroker
			Synål
			Symaskinnål
			Knappenåler
			Sytråd
			Strikk
			Sikkerhetsnåler
			Glidelås
			Knapper
			Stoppegarn
			Fyrstikker
			Stearinlys
			Servietter
			Juletre

2.2 Oppdatering av priser

2.2.1. «Reisekostnader»

Reisekostnader omfatter kostnader til månedskort (30-dagers billett) for kollektivtransport og er prismålt i Oslo (Ruter) i februar 2022. Vi differensierer mellom priser for barn og ungdom, studenter, voksne og honnør. Budsjettposten «Reisekostnader» er kun et eksempel og kostnadene kan variere mellom ulike regioner/kommuner.

2.2.2. «Bilkostnader»

Bilkostnader omfatter driftsutgifter, inkludert drivstoff, forsikring, årsavgift og bompenger for henholdsvis 10 000 km per år for liten bil (1-4 personer) og 15 000 km per år for stor bil (5-7 personer). Avskrivninger og renter av bundet kapital er ikke inkludert, og beregningene forutsetter bruk av kollektivtransport til og fra arbeidssted. Beregningene tar utgangspunkt i nye biler og er gjort på grunnlag av data fra OVF Opplysningsrådet for veitrafikken (2022).

2.2.3. «Barnehagekostnader»

Oslo kommunes satser for barnehagepriser har blitt brukt som eksempel på barnehagekostnader i SIFOs referansebudsjett siden det ble publisert for første gang i 1987.

I dag samsvarer disse satsene i stor grad med nasjonal maksimalgrense for foreldrebetaling regulert i forskrift om foreldrebetaling i barnehager.¹ Denne maksimalgrensen blir fastsatt i Stortingets årlige budsjettvedtak og gjelder for et heldags ordinært barnehagetilbud innenfor gjeldende lov og forskrifter. Forskriften om foreldrebetaling i barnehager regulerer også minimumssatser for søskenmoderasjon, reduksjon i foreldrebetaling og tilbud om gratis kjernetid ved lav inntekt. Den enkelte kommune har imidlertid mulighet til å tilby lavere foreldrebetaling og mer omfattende moderasjonsordninger enn det som er fastsatt i nasjonal forskrift, så dette vil kunne variere mellom ulike kommuner.

Barnehagekostnadene i Referansebudsjettet 2022 omfatter fulltidsplass i barnehage, og kostnadene for hvert enkelt barn er avhengig av hvor mange barn den enkelte familie har i barnehage. Denne kostnaden er prismålt i Oslo i mars 2022, og Oslo kommunes barnehagepriser, uten mattillegg, er lagt til grunn. Den nasjonale maksprisen, og Oslo kommunes priser, for fulltidsplass i barnehage vil endres til kr. 3 050 per måned fra august 2022. Beregningene i referansebudsjettkalkulatoren tar hensyn til søskenmoderasjon og nasjonal ordning for reduksjon i foreldrebetaling som går ut på at ingen skal betale mer enn seks prosent av husholdningsinntekten for en barnehageplass. Referansebudsjettet, og referansebudsjettkalkulatoren, tar ikke hensyn til ev. rett til gratis kjernetid. Fra august 2021 er inntektsgrensen for gratis kjernetid en samles årsinntekt under kr. 583 650 for barn født i 2016, 2017, 2018 og 2019. For barn i utvalgte bydeler i Oslo (Alna, Bjerke, Grorud, Stovner og Søndre Nordstrand) og utvalgte årskull (2016 og 2017) tilbys gratis kjernetid for familier med årsinntekt på under kr. 673 300.

Ved bruk på individ-/husholdningsnivå må kostnadene tilpasses den aktuelle situasjonen.

2.2.4. «Kostnader for Aktivitetsskolen AKS/SFO»

Siden kostnader knyttet til skolefritidsordning ble lagt inn i referansebudsjettet i 2012 har kostnadene for Aktivitetsskolen i Oslo blitt benyttet som eksempel på denne typen kostnader. Det spesifiseres at kostnadene vil kunne variere mellom ulike kommuner. De senere årene har det blitt foretatt en del endringer knyttet til oppholdsbetaling for Aktivitetsskolen i Oslo, bl.a. innføring av gratis kjernetid for ulike klassetrinn og i ulike bydeler. I 2021 ble det også innført en nasjonal inntektsavhengig ordning med redusert foreldrebetaling i SFO for husholdninger med elever på 1. til 4. trinn (Utdanningsdirektoratet, 2022). Som et utgangspunkt for å kunne vurdere hvor godt kostnadene for AKS i Oslo reflekterer

¹¹ <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2005-12-16-1478>

kostnadene ellers i landet presenteres kostnader og ev. moderasjonsordninger for SFO/AKS i Norges fire største byer i Tabell 2.

Tabell 2: Kostnader og moderasjonsordninger for skolefritidsordningen i Oslo, Bergen, Stavanger og Trondheim 2022

By	Oslo		Bergen	Stavanger	Trondheim
	Inntekt	Pris	Pris	Pris	Pris
Heldagsplass	>425 617	3 299	2 830	3 188 (gratis for 1. trinn)	3 080 (1 540,- for 1.trinn)
	>239 410	1 294			
	< 425 616				
	≤ 239 409	704			
Deltidsplass	>425 617	2 230,-	2 250 (inntil 60% av hel plass)	2 194 (60% plass) (gratis for 1. trinn)	2 060 (gratis for 1. trinn)
	>239 410	832,-			
	< 425 616				
	≤ 239 409	452,-			
Matpenger	Inkludert (51 kr)		I tillegg. 280,-	I tillegg. Pris varierer mellom skoler.	I tillegg. Pris for kost besluttes av rektor i samarbeid med skolens brukerråd.
Moderasjonsordninger	- En del får gratis deltidsplass: o Alle 1. klassinger o 1.-4. klassinger i utvalgte bydeler - Ingen familier skal betale mer enn 6 % av inntekten sin til AKS. - Barn med særskilte behov har rett til plass på AKS fra 1. til 7. trinn. Plassen er gratis fra 5. til 7. trinn.		- En ny ordning med reduserte priser for 1. trinnselever trer i kraft skoleåret 2022/2023 - Maksimalt 6 prosent av husholdningens skattepliktige inntekt per barn. - Gratisplass for barn i 1. klasse dersom husholdningens skattepliktige inntekt er under kr 350 000,- - Søskenmoderasjon gir familier med mer enn to barn i SFO 25 prosent reduksjon i foreldrebetaling fra og med barn nummer tre. - I 2021 er 10 skoler med i prøveprosjekt hvor elever i 1. trinn får tilbud om gratis redusert plass (deltidsplass). - For barn med særskilte behov på 5.- 7. trinn er SFO-plassen gratis.	- Har du flere barn i SFO går prisen ned med 25 prosent hvis barna bor i samme husstand og har samme regningsmottaker. De 25 prosentene blir beregnet av den billigste plassen. - Maksimalt 6 prosent av husholdningens skattepliktige inntekt for en SFO-plass. - SFO er gratis for alle førsteklassinger. - Har du barn i både barnehage og SFO, får du søskenrabatt. - Barn med SFO-plass på 5.-10. trinn har friplass.	- Ingen skal betale mer enn seks prosent av familiens inntekt for en SFO-plass. De som ikke har skattepliktig inntekt, skal ikke betale for plassen. SFO kan kreve kostpenger i tillegg. - For SFO-tilbudet til barn med særskilte behov på 5.-7.trinn, er det ingen foreldrebetaling.

Tabell 2 viser at det er betydelige forskjeller mellom kommunene. Fra og med skoleåret 2022/2023 vil alle kommunene tilby gratis deltidsplass for elever på 1. trinn (Utdanningsdirektoratet, 2022). Stavanger kommune går lengre og tilbyr gratis heltidsplass for 1. trinn. I Oslo kommune tilbys gratis deltidsplass også til elever på 2. til 4. trinn i utvalgte bydeler. Bergen og Stavanger kommune har ordninger for søskenmoderasjon, mens dette ikke finnes i Oslo eller Trondheim. I tråd med den nasjonale moderasjonsordningen som trådte i kraft i 2021 (Utdanningsdirektoratet, 2022) har alle kommuner en moderasjonsordning som sikrer at foreldrebetaling per elev utgjør maksimalt seks prosent av husholdningsinntekten.

Oslo kommune har lenge operert med egne inntektssatser, og har videreført disse og besluttet at familier skal få innvilget oppholdsbetaling etter den inntektssatsen som vil være mest gunstig for dem. Barn med særskilte behov har gratis plass på SFO/AKS på 5.- 7. trinn i de fire kommunene. For husholdninger med inntekt over de gitte inntektsgrensene vil kostnadene for en heltidsplass i Oslo kommune være noe høyere enn i Bergen, Stavanger og Trondheim kommune. For familier med flere barn i SFO (og barnehage i Stavanger) kan forskjellen være stor mellom Oslo kommune og kommuner som har søskenmoderasjon. For husholdninger med lav inntekt, og for husholdninger i utvalgte bydeler, kan utgiftene til AKS være lavere i Oslo kommune enn i andre kommuner. Hva som vil være gunstigst for den enkelte familie avhenger både av hvor en bor, hvilke inntekt en har og hvor mange barn i husholdningen som går i SFO/AKS.

Kostnadene som legges til grunn i Referansebudsjettet for 2022 er Oslos satser, inkludert de nye nasjonale moderasjonsordningene med gratis deltidsplass for 1. trinn og maksimalt seks prosent av husholdningsinntekten per AKS/SFO-plass. Oslos egne inntektssatser videreføres i referansebudsjettet, og kalkulatoren tilpasses delvis slik at foresatte skal få den mest gunstige oppholdsbetalingen av de to ordningene. Gratis kjernetid for elever til 2.-4. trinn i utvalgte bydeler inkluderes ikke i kalkulatoren.

Som i tidligere versjoner av referansebudsjettet representerer kostnadsestimatene for SFO/AKS i referansebudsjettet for 2022 kun et eksempel, og oversikten i Tabell 2 viser at forskjellene mellom kommuner, og også internt i byer, kan være store. Ved bruk på individ-/husholdningsnivå må kostnadene tilpasses den aktuelle situasjonen.

2.3 Justering av priser i henhold til konsumprisindeksen

For forbruksområder i referansebudsjettet hvor det ikke hentes inn nye priser i år er prisene justert i henhold til endringer i konsumprisindeksen (KPI). Konsumprisindeksen vi benytter er beregnet av Statistisk sentralbyrå (SSB) (2022b) og beskriver utviklingen i konsumpriser for varer og tjenester etterspurt av private husholdninger bosatt i Norge.

KPI-justeringen av priser er gjennomført for følgende forbruksområder i 2022:

- Mat og drikke
- Klær og sko
- Personlig pleie
- Lek og mediebruk
- Spedbarnsutstyr

- Husholdningsartikler
- Møbler
- Mediebruk og fritid

Konsumprisjusteringen av priser i referansebudsjettet gjøres normalt basert på prisene slik de var i februar måned. Det vil si at forbruksområdene som har blitt justert i henhold til KPI i referansebudsjettet 2022 er justert fra februar 2021-priser til februar 2022-priser. Siden budsjettets første publisering i 1987, har februar vært benyttet som måneden for prismålinger og prisinnsamlinger, men noen få unntak.

I 2022 viderefører vi dette. Med andre ord, til tross for store prisvariasjoner denne våren, oppdaterer vi referansebudsjettet i forhold til KPI fra februar 2021-priser til februar 2022-priser. Det innebærer at prisvariasjonene denne våren vil fanges opp i neste oppdatering av referansebudsjettet.

Februar er en måned hvor det har tradisjonelt ikke vært store rabatt-kampanjer og kan anses som en av de nøytrale månedene i året. Det finnes heller ikke en nasjonal standard for hvilken måned som benyttes som prisreferansemåned. Tvert om, siden KPI-justeringer har ulike formål, benytter man ofte andre prisreferansemåneder som sjeldent endres. For eksempel har SSB, som har publisert konsumprisindeksen siden 1960, endret prisreferansemåned kun i 2011 (fra juli til desember)². Det at vi beholder samme måned (februar) gjør at årets tall kan sammenlignes med tall fra tidligere år.

Det benyttes ikke én felles sats for KPI-justeringen av referansebudsjettet. Årsaken er at prisutviklingen i de ulike konsumgruppene normalt er forskjellig. Det tas utgangspunkt i SSBs tabell 03013 (Statistisk sentralbyrå (SSB), 2022a) som presenterer konsumprisindeksen etter konsumgruppe. Konsumgruppene SSB opererer med tilsvarende ikke nøyaktig de samme forbruksområdene som brukes i referansebudsjettet. Vi tar dermed utgangspunkt i konsumgruppen (eller undergrupper av denne) som best beskriver det vareinnholdet som er inkludert i hvert spesifikt forbruksområde i referansebudsjettet. Tabell 3 gir en oversikt over hvilke KPI satser som legges til grunn i 2022 oppdateringen.

² Prisreferansemåned angir måneden hvor nye vekter og nytt vareutvalg innarbeides, samt oppdateringen av basispriser som brukes i beregningene. For ytterligere detaljer se Formål og historie: <https://www.ssb.no/priser-og-prisindekser/konsumpriser/statistikk/konsumprisindeksen>

Tabell 3: Oversikt over KPI hoved- og gruppenivå som benyttes i Referansebudsjettet 2022.

Referansebudsjettpost	KPI justeringsnivå (fra SSBs tabell 03013)
Mat og drikke	SSB Hovedgruppenivå: 01 (Matvarer og alkoholfrie drikkevarer)
Klær og sko	SSB Hovedgruppenivå: 03 (Klær og skotøy)
Personlig pleie	SSB Gruppenivå: 12.1 (Personlig pleie)
Lek og medieforbruk (individ)	Indeks sammensatt av: SSB Gruppenivå: 09.1 (Audiovisuelt-, foto- og IT-utstyr); SSB Gruppenivå 09.2: (Andre større varige konsumvarer knyttet til fritid og kultur) SSB Gruppenivå: 09.2 (Andre gjenstander og annet utstyr knyttet til fritid, hager og kjæledyr) SSB Gruppenivå: 09.4 (Tjenester knyttet til fritid og kultur) SSB Gruppenivå: 09.5 (Aviser, bøker og papirvarer)
Spedbarnsutstyr	SSB Gruppenivå: 12 (Andre varer og tjenester)
Andre dagligvarer	SSB Undergruppenivå 1: 05.6.1 (Ikke-varige husholdningsartikler)
Husholdningsartikler	Indeks sammensatt av: SSB Gruppenivå: 05.2 (Boligtekstiler) SSB Gruppenivå: 05.3 (Husholdningsapparater) SSB Gruppenivå: 05.4 (Glassvarer, dekketøy og kjøkkenredskaper) SSB Gruppenivå: 05.5 (Verktøy og utstyr til hus og hage) SSB Gruppenivå: 05.6 (Varer og tjenester for alminnelig vedlikehold av bolig)
Møbler	SSB Gruppenivå: 05.1 (Møbler, tepper og annet gulvbelegg)
Mediebruk og fritid (hushold)	Indeks sammensatt av: SSB Gruppenivå: 09.1 (Audiovisuelt-, foto- og IT-utstyr); SSB Gruppenivå 09.2: (Andre større varige konsumvarer knyttet til fritid og kultur) SSB Gruppenivå: 09.2 (Andre gjenstander og annet utstyr knyttet til fritid, hager og kjæledyr) SSB Gruppenivå: 09.4 (Tjenester knyttet til fritid og kultur) SSB Gruppenivå: 09.5 (Aviser, bøker og papirvarer)

Eksempelvis benyttes SSBs hovedgruppenivå 01 (Matvarer og alkoholfrie drikkevarer) for oppdateringen av referansebudsjettposten «Mat og drikke». For referansebudsjettposten «Klær og sko» benytter vi SSBs hovedgruppenivå 03 (Klær og skotøy). For referansebudsjettposten «Lek og fritid» benytter vi SSBs hovedgruppenivå 09 (Kultur og fritid), men uten gruppenivå 09.6 (Feriereiser, pakketurer) siden ferie ikke er inkludert i referansebudsjettet. Tilsvarende tilpasninger er også foretatt for referansebudsjettpostene «Andre dagligvarer», «Husholdningsartikler», og «Mediebruk og fritid».

3. Oppsummering og konklusjon

Denne rapporten presenterer referansebudsjettet for 2022, en oppsummering av de viktigste endringene som er gjort sammenlignet med referansebudsjettet for 2021 og en oppsummering av grunnlaget disse endringene er basert på. Endringene fortatt i 2021 er beskrevet i Austgulen et al. (2021).

I 2022-versjonen av referansebudsjettet har grunnlaget for forbruksområdet «Andre dagligvarer» blitt revidert og oppdatert, og nye priser er samlet inn i april 2022. I tillegg er prisene oppdatert for forbruksområdene: «reisekostnader», «bilkostnader», «barnehagekostnader», «kostnader for Aktivitetsskolen AKS/SFO». Prisene for de øvrige forbruksområdene er KPI-justert til februar 2022-priser. Referansebudsjettkalkulatoren er oppdatert i tråd med disse justeringene og oppdateringene.

I perioder som våren 2022, med betydelige prisvariasjoner og økning i inflasjon, kan valget av referansemåned for KPI-justering ha ekstra stor betydning for beløpene som presenteres i referansebudsjettet og for husholdningenes økonomi. Vi følger nøye utviklingen i priser og forbeholder oss retten til å komme med ytterlige justeringer av budsjettpostene uten å oppdatere denne rapporten. Ved å publisere grunnlaget for KPI-justeringer, håper vi også at våre brukere tar høyde for eventuelle store prisvariasjoner som påvirker husholdningenes økonomi, hvis budsjettet brukes på individnivå.

Referansebudsjettkalkulatoren er oppdatert for å ta hensyn til søskenmoderasjon og nasjonal ordning for reduksjon i foreldrebetaling. Denne ordningen går ut på at ingen skal betale mer enn seks prosent av husholdningsinntekten for en barnehageplass. Referansebudsjettet, og referansebudsjettkalkulatoren, tar ikke hensyn til ev. rett til gratis kjernetid. Tilsvarende endringer også gjennomført i kalkulatoren for budsjettposten «Kostnader for Aktivitetsskole AKS/SFO». Kostnadene som legges til grunn i Referansebudsjettet for 2022 er Oslos satser, inkludert de nye nasjonale moderasjonsordningene med gratis deltids plass for 1. trinn og maksimalt seks prosent av husholdningsinntekten per AKS/SFO-plass. Oslos egne inntektssatser videreføres i referansebudsjettet, og kalkulatoren tilpasses slik at foresatte skal få den mest gunstige oppholdsbetalingen av de to ordningene. Gratis kjernetid for elever ved 2.-4. trinn i utvalgte bydeler inkluderes ikke i kalkulatoren. Begge forbruksområdene er eksempler, og ved bruk på individ-/husholdningsnivå må kostnadene tilpasses den enkelte familie (evt. husholdning).

Litteratur

- Austgulen, M. H., Alecu, A. I., & Naterstad, A. (2021). SIFOs Referansebudsjett for forbruksutgifter 2021.
- Austgulen, M. H., & Borgeraas, E. (2018). *Review of the Norwegian reference budget. In light of similar initiatives across Europe*. (Project report no. 4-2018).
<https://www.hioa.no/eng/About-HiOA/Centre-for-Welfare-and-Labour-Research/SIFO/Publications-from-SIFO/Review-of-the-Norwegian-reference-budget>
- Austgulen, M. H., & Borgeraas, E. (2020). The Norwegian Reference Budget. In C. Deeming (Ed.), *Minimum Income Standards and Reference Budgets : International and Comparative Policy Perspectives* (pp. 185-196). Policy Press.
<http://ebookcentral.proquest.com/lib/hioa/detail.action?docID=6210024>
- Lynum, M., & Skuland, S. E. (2022). *Oppdatering av forbruksområdet «Andre dagligvarer»: Vurdering av vare- og tjenestegrunnlaget i referansebudsjettet*. (3-2022).
- OVF Opplysningsrådet for veitrafikken. (2022). *Kostnader ved bilhold - eksempler på beregning 2022*.
- Statistisk sentralbyrå (SSB). (2022a). *03013: Konsumprisindeks, etter konsumgruppe (2015=100) 1979M01 - 2022M03*. Statistisk sentralbyrå (SSB). Retrieved 25.03.2022 from <https://www.ssb.no/statbank/table/03013/>
- Statistisk sentralbyrå (SSB). (2022b). *Konsumprisindeksen*. Retrieved 27.04 from <https://www.ssb.no/priser-og-prisindekser/konsumpriser/statistikk/konsumprisindeksen>
- Utdanningsdirektoratet. (2022). *Moderasjonsordninger i SFO*. Retrieved 26.04 from <https://www.udir.no/regelverkstolkninger/opplaring/Leksehjelp/veileder-om-moderasjonsordninger-i-sfo/#:~:text=F%C3%B8rste%20ledd%20sl%C3%A5r%20fast%20at,til%204.>

Forbruksforskningsinstituttet SIFO ved OsloMet – storbyuniversitetet har et spesielt ansvar for å bidra til kunnskapsgrunnet for forbrukerpolitikken i Norge og skal utvikle ny kunnskap om forbruk, forbrukerpolitikk og forbrukernes stilling og rolle i samfunnet.

SIFOs kjerneområder er:

- Bærekraftig forbruksutvikling (herunder mat)
- Klær og tekstil
- Markedsbasert velferd
- Teknologi og digitalisering